

TA'LIM JARAYONIDA PSIXOLOGIK XIZMATNING O'QUVCHI SHAXSINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI

Aripova Nazima Xashimxanovna

Toshkent viloyati Angren shahar 2-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim jarayonida psixologik xizmatning o'quvchi shaxsini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati yoritiladi. Unda psixologik xizmatning asosiy vazifalari, o'quvchilarning individual-psixologik xususiyatlarini aniqlash va rivojlantirishdagi roli hamda ta'lim samaradorligini oshirishga qo'shadigan hissasi tahlil qilinadi. Shuningdek, maktab psixologi tomonidan olib boriladigan diagnostik, korreksion, profilaktik va maslahat ishlarining o'quvchi shaxsining shakllanishiga ta'siri ilmiy asosda ko'rib chiqiladi. Maqolada psixologik xizmat va pedagogik jarayonning o'zaro integratsiyasi orqali o'quvchilarda ijobiy shaxsiy sifatlarni rivojlantirish yo'llari ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: psixologik xizmat, o'quvchi shaxsi, ta'lim jarayoni, shaxs rivojlanishi, psixologik diagnostika, korreksion ishlar, profilaktika, maslahat xizmati, pedagogik yondashuv, maktab psixologi, ijtimoiy moslashuv, ta'lim samaradorligi.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida ta'lim tizimining asosiy maqsadi nafaqat bilimli, balki har tomonlama rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan va ijtimoiy jihatdan moslashgan shaxsni tarbiyalashdan iboratdir. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayonida psixologik xizmatning o'rni tobora muhim ahamiyat kasb etib bormoqda. Chunki zamonaviy maktab faqat bilim berish maskani emas, balki o'quvchining shaxs sifatida shakllanishi va rivojlanishini ta'minlovchi murakkab ijtimoiy-pedagogik tizim hisoblanadi. O'quvchi shaxsining rivojlanishi ko'plab omillar — biologik, psixologik, ijtimoiy va pedagogik ta'sirlar uyg'unligida amalga oshadi. Bu jarayonda psixologik xizmat o'quvchilarning individual xususiyatlarini aniqlash, ularning qobiliyat va imkoniyatlarini rivojlantirish hamda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni erta aniqlash va bartaraf etishda muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, o'smirlik davrida shaxsning emotsional barqarorligi, o'zini anglash darajasi va ijtimoiy munosabatlari shakllanayotgan bir paytda psixologik qo'llab-quvvatlash katta ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida psixologik xizmatning asosiy vazifalaridan biri — o'quvchilarning psixologik holatini o'rganish va ularning ta'limga moslashuvini ta'minlashdir. Shu bilan birga, psixologik xizmat o'quvchilarda ijobiy motivatsiyani shakllantirish, stress va tashvish holatlarini kamaytirish, shaxsiy rivojlanish yo'nalishini belgilashga yordam beradi. Bu esa ta'lim samaradorligini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, maktab psixologi o'qituvchilar va ota-onalar bilan hamkorlikda ishlagan holda, o'quvchilarning rivojlanish jarayonini kompleks tarzda qo'llab-quvvatlaydi. Bu hamkorlik natijasida o'quvchi uchun qulay psixologik muhit yaratiladi va uning shaxsiy salohiyati to'liq ro'yobga chiqishiga sharoit yaratiladi. Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning faqat akademik yutuqlariga emas, balki ularning psixologik holati va shaxsiy rivojlanishiga ham alohida e'tibor qaratish zarur bo'lib bormoqda. Shu sababli psixologik xizmatning o'quvchi shaxsini rivojlantirishdagi o'rnini ilmiy jihatdan o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

ASOSIY QISM

Ta'lim jarayonida psixologik xizmat o'quvchi shaxsini shakllantirish va rivojlantirishda muhim tizimli faoliyat sifatida qaraladi. U o'quvchining nafaqat bilim olish jarayonini, balki uning psixologik barqarorligi, ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy sifatlarini rivojlantirishni ham qamrab oladi. Psixologik xizmat ta'lim muassasasida o'quvchilarning ichki imkoniyatlarini aniqlash va ularni to'g'ri yo'naltirishga xizmat qiluvchi asosiy bo'g'in hisoblanadi.

Psixologik xizmatning asosiy yo'nalishlari

Maktab psixologik xizmati bir nechta muhim yo'nalishlarda faoliyat yuritadi.

Psixologik diagnostika o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlari, qobiliyatlari, qiziqishlari va emotsional holatini aniqlashga qaratilgan. Diagnostika natijalari asosida har bir o'quvchi uchun individual yondashuv ishlab chiqiladi.

Psixologik maslahat berish (konsultatsiya) jarayoni o'quvchilarga shaxsiy muammolarini hal qilish, o'zini anglash va to'g'ri qaror qabul qilishda yordam beradi. Bu jarayon o'quvchining ichki psixologik muvozanatini saqlashga xizmat qiladi.

Korreksion faoliyat o'quvchilarda kuzatiladigan psixologik qiyinchiliklar, xulq-atvor buzilishlari yoki moslashuv muammolarini bartaraf etishga qaratilgan. Korreksion ishlar individual va guruh shaklda olib boriladi.

Profilaktik ishlar orqali o'quvchilarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan psixologik muammolarning oldini olish, sog'lom psixologik muhitni shakllantirish maqsad qilindi.

O'quvchi shaxsining rivojlanishida psixologik xizmatning roli

O'quvchi shaxsi murakkab va ko'p qirrali tuzilma bo'lib, uning rivojlanishi ta'lim jarayonida izchil amalga oshadi. Psixologik xizmat bu jarayonda o'quvchining o'zini anglash darajasini oshirish, o'z qobiliyatlarini kashf etish va rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, psixologik xizmat o'quvchilarda **motivatsiya va ijobiy o'quv munosabatini shakllantirishda** muhim o'rin tutadi. O'quvchi o'z maqsadlarini anglab, ta'limga nisbatan ongli yondashuvni shakllantiradi. Bu esa uning akademik muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiladi. Bundan tashqari, psixologik xizmat o'quvchilarning **emotsional barqarorligini ta'minlashga** yordam beradi. Stress,

tashvish va nizoli vaziyatlarni to‘g‘ri boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirish orqali o‘quvchining psixologik sog‘lomligi mustahkamlanadi.

Psixolog va pedagog hamkorligi

Ta‘lim jarayonida psixologik xizmat samaradorligi psixolog va pedagoglarning hamkorligiga bevosita bog‘liq. O‘qituvchi o‘quvchining o‘quv faoliyatidagi xatti-harakatlarini kuzatsa, psixolog uning ichki psixologik holatini tahlil qiladi. Ushbu hamkorlik natijasida o‘quvchiga kompleks yondashuv shakllanadi. Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlik qilish ham muhim ahamiyatga ega. Ota-onalarning psixologik savodxonligini oshirish, ularni farzand tarbiyasiga ongli yondashishga yo‘naltirish o‘quvchi rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Zamonaviy yondashuvlar va metodlar

Hozirgi kunda psixologik xizmatda zamonaviy yondashuvlar keng qo‘llanilmoqda. Jumladan, interaktiv treninglar, psixologik o‘yinlar, testlar, loyiha asosida ishlash va raqamli psixodiagnostika vositalari o‘quvchilar bilan ishlash samaradorligini oshirmoqda. Bu metodlar o‘quvchining faolligini oshirib, uning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Umuman olganda, ta‘lim jarayonida psixologik xizmat o‘quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta‘minlovchi muhim tizim bo‘lib, u bilim olish jarayoni bilan bir qatorda shaxsiy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishni ham qo‘llab-quvvatlaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ta‘lim jarayonida psixologik xizmat o‘quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta‘minlashda muhim va ajralmas tizim hisoblanadi. U nafaqat o‘quvchilarning bilim olish jarayonini qo‘llab-quvvatlaydi, balki ularning shaxsiy sifatlari, emotsional holati, ijtimoiy moslashuvi va individual imkoniyatlarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Shu jihatdan psixologik xizmat zamonaviy ta‘lim tizimining asosiy tarkibiy qismlaridan biri sifatida e‘tirof etiladi. O‘quvchi shaxsining shakllanishida psixologik xizmatning diagnostik, korreksion, profilaktik va maslahat yo‘nalishlari o‘zaro uyg‘unlikda amalga oshirilishi muhim ahamiyatga ega. Ushbu yo‘nalishlar orqali o‘quvchilarning ichki psixologik holati o‘rganiladi, ularning muammolari erta aniqlanadi hamda to‘g‘ri yo‘naltirish ishlari olib boriladi. Natijada o‘quvchilarda o‘ziga ishonch, motivatsiya, emotsional barqarorlik va ijtimoiy faollik kabi ijobiy sifatlari shakllanadi. Shuningdek, psixologik xizmatning samaradorligi maktab psixologi, pedagoglar va ota-onalar o‘rtasidagi hamkorlik darajasiga bevosita bog‘liqdir. Ushbu hamkorlik o‘quvchi uchun qulay psixologik muhit yaratishga, uning individual ehtiyojlarini to‘g‘ri anglashga va rivojlanishiga sharoit yaratadi. Ayniqsa, zamonaviy pedagogik va psixologik yondashuvlardan samarali foydalanish o‘quvchi shaxsini rivojlantirish jarayonini yanada takomillashtiradi. Umuman olganda, ta‘lim jarayonida psixologik xizmatning to‘g‘ri tashkil etilishi o‘quvchilarning nafaqat bilimli, balki ma‘naviy yetuk, ijtimoiy faol va psixologik jihatdan barqaror shaxs bo‘lib

shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bois, psixologik xizmat tizimini yanada rivojlantirish va uning amaliy samaradorligini oshirish bugungi ta'lim tizimining dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimova V.M. **Psixologiya**. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. G'oziev E.G'. *Umumiy psixologiya*. — Toshkent: Universitet, 2002.
3. Tolipov O'., Usmonboeva M. **Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat**. – Toshkent: Fan, 2016.
4. Mahmudov N. **Ta'lim psixologiyasi**. – Toshkent: Noshir, 2020.
5. Bayyar Dj., Bayyar Dj. *Sening og'ir o'smiring*. – Moskva: "Progress", 2005.